

Sygn. Akt I ACa 1133/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Edyta Mroczek

Sędziowie: SA Roman Diczek (spr.)

SO (del.) Małgorzata Perdion - Kalicka

Protokolant: st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2013 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa M. P., K. P. (1), E. P. i D. P.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 23 marca 2012 r., sygn. akt II C 166/11

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie drugim (II) w ten tylko sposób, że zasądza od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powodów M. P., K. P. (1), E. P. i D. P. kwoty po 25.000 zł (dwadzieścia pięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 24 maja 2010 r. do dnia zapłaty;**
- 2. oddala apelację pozwanego w całości oraz apelację powodów w pozostałej części;**
- 3. znosi między stronami koszty postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt I ACa 1133/12

UZASADNIENIE

Małoletnia K. P. (2) wносиła o zasądzenie na jej rzecz od (...) S.A. w W. kwoty 265 000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami oraz renty z tytułu zwiększonych potrzeb oraz utraconych widoków na przyszłość. Wskazała, że na skutek wypadku komunikacyjnego z dnia 23 września 1999 r. doznała bardzo poważnych obrażeń ciała. Powódka jest upośledzona umysłowo w stopniu głębokim, jest osobą niepełnosprawną ze 100% uszczerbkiem na zdrowiu, wymaga opieki osób trzecich.

W trakcie procesu powódka zmarła i każde z jej następców prawnych – matka – E. P. oraz rodzeństwo: K. P. (1), D. P. i M. P. – wnieśli o zasądzenie na rzecz każdego z nich kwot po 66 250 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa oraz kwot po 20 000 zł z tytułu naruszenia dóbr osobistych: w przypadku E. P. – zerwania więzi rodzicielskie matki z córką, a w przypadku pozostałych powodów – zerwania więzi pomiędzy

rodzeństwem. E. P. wniosła także o zasądzenie odszkodowania w kwocie 2100 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu córki wraz z ustawowymi odsetkami.

Pozwane Biuro (...) wnosilo o oddalenie powództwa podnosząc m.in. zarzut przedawnienia co do żądania zadośćuczynienia, a nadto wskazał, że po wypadku małoletnia poszkodowana uzyskała zadośćuczynienie w kwocie 35 000 zł oraz uzyskała rentę miesięczną w wysokości 400 zł.

Wyrokiem z dnia 23 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanego na rzecz powodów po 20 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2011 r. do dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie roszczenie o zadośćuczynienie oddalił; zasądził także odszkodowanie w kwocie 2100 zł na rzecz E. P. oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił m.in., że 23 września 1999 r. 3 letnia wówczas K. P. (2) niespodziewanie wybiegła na ulicę i została potrącona przez samochód ciężarowy kierowany przez osobę ubezpieczoną od odpowiedzialności cywilnego u pozwanego. Została przyjęta do szpitala w stanie bardzo ciężkim, doznała urazu czaszkowo – mózgowego ze złamaniem prawej kości skroniowej, złamania kości udowej oraz niedowładu połowiczno lewostronnego. Jej stan po operacji był bardzo ciężki. Została wypisana w stanie ogólnym zadowalającym ze znacznym niedowładem lewostronnym.

W roku 2000 i 2001 małoletnia kilkakrotnie przebywała w szpitalach rehabilitacyjnych. W 2001 r. stwierdzono m.in., że K. P. (2) wymaga stałej pomocy osób trzecich, jest agresywna wobec otoczenia, nie jadła sama, pozostawała w ograniczonym kontakcie wzrokowym. Wtedy też podjęto wobec niej terapię psychologiczno – psychiatryczną.

W 2002 r. rozpoznano u niej encefalopatię i padaczkę pourazową. Wtedy też stwierdzono głębokie upośledzenie rozwoju umysłowego. Powódka nie mówiła, nie wykonywała żadnego polecenia, nie nawiązywała żadnego kontaktu wzrokowego. W tym roku przeszła też kolejną operację na oddziale rehabilitacyjnym, gdzie wydłużano jej ścięgna Achillesa, ścięgna zginaczy palców i palucha oraz piszczelowego tylnego stopy lewej.

Orzeczeniem z dnia 17 grudnia 2002 r. małoletnia została zaliczona do osób niepełnosprawnych i wskazano konieczność zaopatrzenia jej w przedmioty ortopedyczne, konieczność stałej i długotrwałej opieki oraz konieczność stałego współdziałania opiekuna dziecka w proces leczenia i rehabilitacji.

W lipcu wydano orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno – wychowawczych indywidualnych dla powódki.

Sąd Okręgowy przywołał opis badań, zajęć i pobytów w szpitalach i placówkach w latach 2005 – 2008r.

I Na skutek wypadku K. P. (2) cierpiała na spastyczny niedwład lewostronny, nie wstawała, nie chodziła, nie wykonywała żadnych zajęć samodzielnie. Wysokość trwałego uszczerbku na zdrowiu wyniosła 100%. Stan zdrowia nie rokował poprawy. Nie miała zdolności rozpoznawania, różnicowania i zapamiętywania doznanych wrażeń i bodźców wzrokowych oraz słuchowych.

Przed wypadkiem K. P. (2) była zdrowym dzieckiem, pełnym życia. Po wypadku stała się dzieckiem całkowicie niepełnosprawnym

Po wypadku szkoda została zgłoszona ubezpieczycielowi, który w postępowaniu likwidacyjnym w dniu 18 października 2010 r. (prawdopodobnie powinno być – 2000 r., uwaga SA) wypłacił kwotę 35 000 zł tytułem zadośćuczynienia, uwzględniając 50% przyczynienie się zdarzenia. Powódka otrzymała również rentę miesięczną.

Pismem z dnia 10 kwietnia 2008 r. powódka wystąpiła o zasądzenie od ubezpieczyciela dalszej kwoty 200 000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz o zasądzenie renty na zwiększone potrzeby po 500 zł miesięcznie.

W dniu 27 maja 2010 r. K. P. (2) zmarła, a spadkobiercami jej są: matka E. P. – w 3/6 i rodzeństwo – po 1/6. Na koszty pogrzebu powódka E. P. wydała kwotę 2100 zł.

W tym stanie faktycznym Sąd uznał, że powództwo w kształcie ostatecznie popieranym jest zasadne tylko co do odszkodowania oraz co do zadośćuczynienia w związku ze śmiercią K. P. (2). Odwołał się w tym ostatnim zakresie do dyspozycji art. 24 § 1, art. 445 § 1 i art. 448 k.c. Uznał, że więzi rodzinne stanowią jedno z dóbr osobistych i podlegają, w tym w postaci zadośćuczynienia.

Jako adekwatna kwotę zadośćuczynienia Sąd przyjął dla każdego z uprawnionych 20 000 zł na datę orzekania.

O odszkodowaniu Sąd orzekł na podstawie art. 446 § 1 k.c.

Dalej idące żądanie zadośćuczynienia Sąd oddalił jako przedawnione. Nie znalazł jednocześnie podstaw do zniweczenia tego zarzutu na podstawie art. 5 k.c. wskazując na okres opóźnienia (6 lat). Przedawniło się ono bowiem 19 października 2003 r., a wystąpienie o dalsze zadośćuczynienie miało miejsce w 2008 r.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Od tego orzeczenia apelację wniosły obie strony.

Strona pozwana zaskarżyła wyrok zarzucając Sądowi pierwszej instancji naruszenie przepisów: art. 448 k.c. oraz § 10 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia... (Dz. U. z 1992 r. nr 96, poz. 475 ze zm.) oraz art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych ... (Dz. U. z 2003 r. nr 124, poz. 1152), a także sprzeczność poczynionych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Wniosła o zmianę orzeczenia i oddalenie powództwa w całości ewentualnie jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Z kolei powodowie zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w części oddalającej powództwo zarzucając Sądowi naruszenie art. 442 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dacie wypadku oraz art. 5 k.c. poprzez jego wadliwe niezastosowanie. Wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w tej części i zasądzenie na rzecz każdego z powodów po 66 250 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powodów jest częściowo uzasadniona, natomiast apelacja pozwanej pozbawiona jest uzasadnionych podstaw.

Sąd Apelacyjny podobnie jak Sąd pierwszej instancji akceptuje stanowisko wyrażone w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2010 r., III CZP 76/10 (Biul. SN z 2010, nr 10, poz. 11), w myśl którego, więzi rodzinne mogą być uznane za dobro osobiste podlegające ochronie na gruncie art. 23 i 24 k.c. Dobro to może być więc naruszone przez spowodowanie śmierci osoby najbliższej.

Nie doszło także do naruszenia zakresu ochrony ubezpieczeniowej pozwanej.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 20 grudnia 2012 r. (III CZP 93/12, LEX nr 848128) „Artykuł 34 ust. 1 ustawy z 22.5.2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych - w brzmieniu sprzed 11.2.2012 r. - nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 KC.”

Niezależnie jednak od tego zauważyć należy, że w niniejszej sprawie śmierć małoletniej nastąpiła w 2010 r., a więc już pod rządami art. 446 § 4 k.c.

A zatem zachodziła konieczność ustalenia, czy miał w sprawie zastosowanie ten ostatni przepis.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2011 r. (V CSK 10/11 , Biul.SN 2012/1/9) wyrażono pogląd, iż „Przepis art. 446 § 4 k.c. (ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 116, poz. 731) ma zastosowanie do roszczeń osób będących członkami najbliższej rodziny zmarłego także wtedy, gdy śmierć poszkodowanego, która nastąpiła w czasie obowiązywania tego przepisu, była następstwem zdarzenia sprzed jego wejścia w życie.”

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym apelację podziela to stanowisko zauważając przy tym, że śmierć poszkodowanej nastąpiła na skutek napadu padaczki będącej następstwem wypadku.

Odnosząc się natomiast do apelacji powodów nie sposób nie zauważyć, że powodowie nie wykazali, aby w sprawie mógł znaleźć zastosowanie art. 442 § 2 k.c., tj. że sprawca wypadku dopuścił się występku.

Niemniej zgodzić się należało z zarzutem naruszenia art. 5 k.c.

Nawiązując do stanowiska wyrażonego w uzasadnieniu uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2006 r., należało przy ocenie zarzutu naruszenia art. 5 k.c. wziąć pod uwagę charakter uszczerbku, tj. że roszczenia dotyczą szkody na osobie, a przepis mający w sprawie zastosowanie (art. 442 k.c.) został uznany za niezgodny z Konstytucją, przy czym ustawodawca w obecnym stanie prawnym wprowadził daleko idące uprzywilejowanie w zakresie przedawnienia roszczeń osób małoletnich, które doznały szkody na osobie. (obecne brzmienie art. 442¹ k.c.). Stąd, w tego typu sytuacjach nie można przeceniać czasokresu, po jakim poszkodowany wystąpił o zadośćuczynienie.

Co do oceny nadmierności opóźnienia, to przy roszczeniach dotyczących szkody na osobie, której rozmiary ulegają ciągłemu zwiększeniu nawet po upływie terminu przedawnienia, chociażby na narastające z wiekiem koszty utrzymania leczenia i opieki poszkodowanego, nie wystarczy porównanie czasu tego opóźnienia z terminem przedawnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1969 r., II CR 168/69, OSNC 1970, Nr 3, poz. 48). Wielkość opóźnienia nie jest w tym wypadku przesądzająca. (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 26 lipca 2012r., II CSK 759/11, *LEX* nr 1218166).

Oczywiście, przy ocenie, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa, rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku zachodzące po stronie poszkodowanego lub osoby zobowiązanej do naprawienia szkody.

W niniejszej sprawie, po 2003 r. małoletnia poszkodowana wymagała, wraz z wiekiem, wielu zabiegów rehabilitacyjnych i intensywnej opieki, co czyniono i co Sąd Okręgowy szczegółowo opisał. Krzywda więc wzrastała i nabierała w owym czasie dopiero pełnego spectrum. Z kolei szła za tym intensywna opieka matki i zaabsorbowanie codziennymi obowiązkami wobec córki. Nie mogło to pozostać bez wpływu na ocenę podniesionego zarzutu przedawnienia.

Skorzystanie z niego przez pozwanego było w tych warunkach nadużyciem prawa.

Jednakże zasądzać w części zadośćuczynienie, przy ocenie jego rozmiaru nie można było, po pierwsze, pomijając przyczynienia się poszkodowanej do szkody (w rozumieniu art. 362 k.c.), co w sprawie nie było sporne.

Po drugie, ocena wielkości zadośćuczynienia w pieniądzu nie może pomijać okoliczności, że w 2000 r. została wypłacona kwota 35 000 zł, a dodatkowe zadośćuczynienie jest w istocie uzupełnieniem, z tytułu zwiększonego rozmiaru krzywdy.

Zatem, na datę poprzedzającą śmierć poszkodowanej, tj. 24 maja 2010 r. (po sporządzeniu ostatniej opinii przez biegłego sądowego), uwzględniając stan krzywdy opisany w opiniach biegłych, Sąd Apelacyjny uznał, że właściwym uzupełnieniem będzie łączna kwota 100 000 zł (po 25 000 zł na rzecz z każdego z powodów).

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 455 k.c. i art. 481 § 1 k.c.

Z tych względów, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.c. orzeczona jak w sentencji.